2013-36-RE

CAUSA 2013-36-RE

(Fernandes Morais c/ Principat d'Andorra)

Sentència del Tribunal Constitucional del 3-2-2014 relativa al recurs d'empara 2013-36-RE

Número de registre 457-2013. Recurs d'empara

Sentència del 3 de febrer del 2014

BOPA núm. 14, del 19 de febrer del 2014

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 26 de setembre del 2013, per la representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra els autes del 22 de juliol del 2013 i del 19 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada i que declari nul·la i sense efectes la decisió de la Sala Penal en aquests autes;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41, 88 i 98 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 10 d'octubre del 2013;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 2 de desembre del 2013, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara 2013-36-RE;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat, el 12 de desembre del 2013, per la representació processal del recurrent;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Pierre Subra de Bieusses;

Antecedents

Primer

El 14 de juliol del 2011, el Tribunal de Corts va condemnar, mitjançant sentència, entre d'altres, el Sr. Rui Manuel Fernandes Morais com a responsable penalment en concepte d'autor del delicte major de tràfic il·legal de drogues tòxiques cocaïna, haixix i marihuana en gran quantitat, sense la concurrència de circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal a la pena de 5 anys de presó ferma, al pagament d'una multa de 12.000,00 € i de les costes processals causades.

En apel·lació, l'1 de desembre del 2011, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va confirmar íntegrament aquesta decisió.

Segon

La representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais va sol·licitar al Tribunal de Corts la substitució de la pena de presó ferma restant per complir per la pena d'expulsió del Principat.

Tercer

El 12 de juny del 2013, el Tribunal de Corts va dictar un aute en què acordava denegar la substitució sol·licitada. No obstant això, donava lloc als beneficis de la reducció de pena proposada pel director del centre penitenciari de 2,5 dies per mes pel fet d'haver observat una bona conducta.

Quart

La representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais va interposar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió i, el 22 de juliol del 2013, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va desestimar aquest recurs i va confirmar la decisió continguda en l'aute del Tribunal de Corts.

Cinquè

La representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais va presentar, aleshores, un incident de nul·litat d'actuacions per tal com va considerar que aquesta decisió vulnerava el seu dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

Sisè

El 19 de setembre del 2013, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va desestimar aquest incident de nul·litat d'actuacions, recordant que aquest procediment no correspon a un tercer grau de jurisdicció i que en aquesta causa la decisió de la jurisdicció ordinària estava fonamentada en la gravetat dels fets i, subsidiàriament, pel fet de l'impagament de la multa imposada, que són ambdós criteris objectius.

Setè

El 26 de setembre del 2013, la representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais va interposar un recurs d'empara contra els autes del 22 de juliol del 2013 i del 19 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

En primer lloc, aquesta part exposa els fets d'aquesta causa i després de descomptar els beneficis penitenciaris que resultarien de la seva bona conducta conclou que el recurrent ha complert (el 30 de setembre del 2013) 1.050 dies de presó dels 1.650 que hauria de complir.

Seguidament, cita l'article 65.3 del Codi penal que estableix que el tribunal pot substituir les penes imposades de presó, o el ròssec que resti per complir, per la pena d'expulsió.

Ara bé, l'única i exclusiva raó de la denegació d'aquesta petició és el fet que el recurrent deu diners a l'Estat andorrà, és a dir, que ens trobaríem en el cas de presó per deutes, plenament rebutjada pel nostre ordenament penal.

Segons el parer d'aquesta part, l'article esmentat està mal redactat i no es pot deixar al lliure arbitri d'un tribunal la fixació de la restricció dels drets d'una persona. En aquest sentit, cita la jurisprudència constitucional en què es declara que les exigències processals han de ser interpretades de la manera més literal i garantista possible (causa 2013-4 i 8-RE) i la doctrina espanyola sobre aquest punt. Per consegüent, conclou que l'article esmentat vulnera l'article 1 de la Constitució que estableix que Andorra és un Estat de Dret.

Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada i que declari nul·la i sense efectes la decisió de la Sala Penal en aquests autes.

Vuitè

El 10 d'octubre del 2013, el Ministeri Fiscal va presentar un informe en què sol·licita la inadmissió a tràmit d'aquest recurs d'empara per la manca manifesta de contingut constitucional de la infracció denunciada (art. 37.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional).

Després de recordar la naturalesa i la finalitat del recurs d'empara contra la vulneració d'algun dels drets continguts a l'article 10 de la Constitució, conclou que les pretensions del recurrent són que es

revisi la denegació de la substitució de la pena privativa de llibertat per la d'expulsió del Principat.

Efectivament, les resolucions objecte de recurs es van adoptar d'acord amb les disposicions de l'article 65.3 del Codi penal, les quals atorguen als tribunals la facultat de procedir a aquesta substitució eventual. En cap cas es pot considerar que aquesta facultat (no obligació) atorgada als tribunals pel legislador sigui inconstitucional. Tanmateix, convé recordar que el recurs d'empara no és el marc idoni per denunciar la inconstitucionalitat d'una llei.

A més, també cal manifestar que els tribunals ordinaris han motivat la seva decisió de denegació de manera no arbitrària, d'acord amb la seva doctrina jurisprudencial, en la gravetat dels fets objecte de la condemna principal i, subsidiàriament, en la manca de pagament de la pena de multa que no en la manca d'abonament de la responsabilitat civil, conceptes que el recurrent en empara sembla confondre.

Novè

El 2 de desembre del 2013, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit aquest recurs d'empara, sense efectes suspensius, i va trametre la causa a la part recurrent per tal que presentés les al·legacions que estimés pertinents.

Desè

El 12 de desembre del 2013, la representació processal del recurrent va presentar un escrit d'al·legacions en què s'oposa al contingut de l'informe del Ministeri Fiscal i reitera les al·legacions i pretensions adduïdes en el seu recurs d'empara.

Onzè

El 17 de desembre del 2013, la representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais, i, el 18 de desembre del mateix any, el Ministeri Fiscal van presentar els seus escrits de conclusions en què reprodueixen les al·legacions i els arguments continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

Com es destaca en els antecedents, el recurrent fonamenta essencialment el seu recurs en els arguments següents:

- l'article 65.3 del Codi penal esta mal redactat per tal com disposa que el tribunal "pot substituir les penes imposades de presó o el ròssec que resti per complir fins a cinc anys per la pena d'expulsió" i per tal com deixa "al lliure arbitri d'un Tribunal la fixació de la restricció dels drets d'una persona". Efectivament, atorgant d'aquesta manera un poder discrecional al jutge en matèria de substitució de penes, vulnera de manera flagrant els principis generals del nostre ordenament jurídic. De manera més precisa, conculcaria el "mandat constitucional expressat clarament a l'article 1 de la nostra Constitució."

- l'única i exclusiva raó invocada pel Tribunal de Corts per desestimar la sol·licitud de substitució de la pena "és que el Sr. Rui Manuel Fernandes Morais deu uns diners a l'Estat Andorrà, és dir, PRESÓ PER DEUTES", quan aquesta qüestió està "rebutjada planerament pel nostre Ordenament Jurídic Penal."

Cap d'aquests arguments és procedent.

Segon

Per tal de fonamentar el seu recurs d'empara invoca que, segons el seu parer, la mala redacció de l'article 65.3 del Codi penal ocasionaria la seva inconstitucionalitat, i demana, de manera implícita, al Tribunal Constitucional que es pronunciï en relació amb la constitucionalitat de la Llei penal. Només cal destacar, molt breument, que aquest argument no pot prosperar.

Això és així perquè, d'acord amb una jurisprudència constitucional establerta des de fa temps i confirmada regularment (veg. p. ex. la sentència del 3 de febrer del 2012, recaiguda en la causa 2011-31-RE) "en l'ordenament andorrà, els particulars no estan legitimats per demanar que el Tribunal Constitucional declari la inconstitucionalitat d'una llei. No poden fer-ho ni a través del recurs d'empara, ni cap altre recurs."

Per tant, sense que sigui necessari motivar més aquesta decisió en relació amb aquest punt, la primera de les dues al·legacions adduïdes pel recurrent ha de ser desestimada.

Tercer

És un fonament millor al·legar que la sola i única raó per rebutjar la seva demanda rau en el fet que el recurrent deu diners a l'Estat andorrà?

Segons el parer del recurrent, això equivaldria a imposar-li una pena de presó per deutes, quan aquesta és "rebutjada plenament pel nostre Ordenament Jurídic Penal."

En realitat, mitjançant l'aute del 22 de juliol del 2013, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va motivar la seva decisió de desestimació del recurs d'apel·lació i va confirmar l'aute del 12 de juny del mateix any dictat pel Tribunal de Corts considerant "la gravetat dels fets i (...) l'absència de pagament de la multa imposada."

Així doncs, hem de constatar, al contrari d'allò que s'al·lega, que la desestimació de la sol·licitud de substitució de pena deriva no d'una, sinó de dues raons: certament, l'impagament de la multa (que pot dur a considerar que una vegada expulsat, el condemnat ja no pagui el seu deute), però també, i en primer lloc, "la gravetat dels fets."

D'acord amb la Llei penal andorrana, la substitució de la pena no és pel Tribunal de Corts una obligació, sinó una facultat que li correspon portar a terme de manera discrecional. En aquesta causa, podia perfectament, a través de l'anàlisi dels fets i de la seva gravetat, jutjar en oportunitat que no convenia satisfer a la demanda de substitució de la pena sobre la qual havia de pronunciar-se i que no constituïa un dret pel demandant.

De tot allò que acabem de dir, no hi ha res que no sigui conforme a la lletra i a l'esperit de les disposicions penals d'aplicació i el jutge constitucional no es pot pronunciar ni en relació amb l'apreciació efectuada pel jutge ordinari sobre la gravetat dels fets, ni sobre la conclusió a la qual ha arribat.

Per consegüent, hem de constatar que el Tribunal va decidir, en primer lloc, desestimar la demanda sol·licitada sobre la base d'un motiu que el recurrent omet, però que es troba resguardat de qualsevol crítica jurídica.

Quart

Pel que fa aquest segon motiu, i malgrat que en puritat no seria necessari entrar en el seu anàlisi perquè ja ha quedat resolt, la il·legalitat del qual, segons el parer del recurrent, seria de naturalesa a justificar l'estimació de la seva empara.

Quan es tracta d'un recurs d'empara, és sabut que, d'acord amb els termes la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, allò que el Tribunal Constitucional garanteix a través seu (article 85), són "els drets reconeguts en els capítols III i IV del títol II de la Constitució". Nogensmenys, hem de constatar que l'escrit de recurs d'empara no precisa en cap moment quin dret hauria estat vulnerat per les resolucions impugnades. Altrament dit, el recurrent acciona un procediment protector de certs drets sense que es pugui saber quin d'aquests drets li hauria estat vulnerat. L'única cosa de la qual es queixa de manera explícita, és d'haver-se vist privat d'una mesura que no constitueix un dret.

Aquesta llacuna bastaria per si mateixa per motivar una desestimació. Tanmateix, si fem abstracció d'aquest punt, amb l'objectiu d'examinar, malgrat tot, el conjunt de la causa, què es pot concloure de l'al·legació d'acord amb la qual el Tribunal de Corts estaria imposant una pena de presó per deutes, figura totalment exclosa per l'ordenament jurídic andorrà?

En relació amb això, si bé destaquem que la representació processal del recurrent afirma que aquesta pena està "rebutjada plenament per l'Ordenament Jurídic Penal", aquesta declaració no ve acompanyada de cap altra precisió. El contingut del recurs no precisa cap de les disposicions de l'ordenament jurídic penal a les quals fa referència.

Ara bé, sota la reserva que algun text particular hagi pogut no aparèixer en una investigació que s'ha esmerçat en ser escrupolosa, l'estudi d'aquest recurs no ha permès trobar en l'ordenament jurídic del Principat d'Andorra, disposicions susceptibles de correspondre a aquelles a les quals es refereix la representació processal del recurrent, sense citar-les, ni exposar-les.

Per consegüent, res impedeix a aquest Tribunal considerar que aquesta al·legació sigui gratuïta.

Per aquest motiu, l'argument que la representació processal del recurrent pretén deduir-ne és inconsistent.

Cinquè

Dit això, suposant, per les necessitats del raonament, que aquest no fos el cas, no seria per aquest motiu que, de totes maneres, l'argumentació del recurrent podria prosperar.

Com s'ha dit anteriorment, la decisió del Tribunal Superior de Justícia no es fonamenta en l'únic motiu del pagament del deute envers l'Estat andorrà, sinó també, i primerament, en la consideració de la gravetat dels fets pels quals el recurrent va ser condemnat.

Per tant, és en relació amb aquests dos motius que hem d'apreciar els greuges que la representació processal del recurrent retreu a la decisió judicial esmentada.

En aquest sentit, en els ordenaments jurídics que preveuen la cassació, la qüestió de l'apreciació dels motius està resolta en aquesta fase i les jurisprudències que se'n desprenen poden, en aquest punt, aclarir la reflexió del jutge constitucional andorrà.

S'observa que el tractament jurídic del problema rau en la distinció entre motius determinants i motius sobreabundants.

Quan la decisió impugnada es fonamenta en motius diversos dels quals alguns serien il·legals, el jutge de cassació no l'anul·la si considera que aquests motius no han tingut un rol decisiu en la presa de decisió, altrament dit, si es fa abstracció del o dels motius il·legals, la decisió hagués estat la mateixa.

El motiu que influeix en la decisió es considera determinant, i aquell que no hi influeix es considera sobreabundant.

En aquesta causa, encara que s'estimés que el segon motiu adduït pel Tribunal es pogués considerar com a il·legal (cosa que en realitat no està establerta), res permet concloure que amb la

consideració del motiu relatiu a la gravetat dels fets (el qual està a l'aixopluc de qualsevol crítica), la resposta donada a la sol·licitud del recurrent hagués estat diferent.

DECISIÓ:

En atenció a tot allò que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

Desestimar el recurs d'empara presentat per la representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais contra els autes del 22 de juliol del 2013 i del 19 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.

Segon

Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del Sr. Rui Manuel Fernandes Morais, al president del Tribunal de Corts, a la presidenta del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 3 de febrer del 2014.

Juan A. Ortega Díaz-Ambrona Laurence Burgorgue-Larsen

President

Vicepresidenta

Carles Viver Pi-Sunyer Pierre Subra de Bieusses

Magistrat

Magistrat